

“Technofeudalism: What Killed Capitalism by Yanis Varoufakis”

ชญาน์ทัต ศุภชลาศัย¹

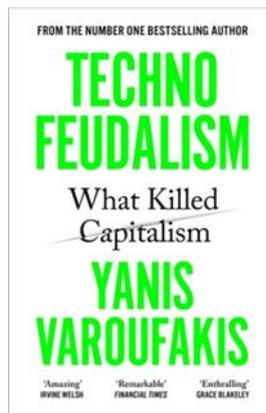
¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Chyatat Supachalasai¹

¹Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

chyatat.su@rumail.ru.ac.th

ชื่อเรื่อง	Technofeudalism: What Killed Capitalism
ผู้แต่ง	Yanis Varoufakis
จำนวนหน้า	305 หน้า
สำนักพิมพ์	Melville House
ภาษา	อังกฤษ

รับบทความ : 30 กันยายน 2567 แก้ไขบทความ : 21 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 24 ธันวาคม 2567

Technofeudalism: What Killed Capitalism ผู้ประพันธ์ คือ ยานิส วารูฟาคิส (Yanis Varoufakis) เป็นหนังสือที่ออกสู่ตลาดในปี ค.ศ. 2024 ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Melville House Publishing จำนวนหน้าทั้งหมด 305 หน้า ซึ่งวารูฟาคิสเป็นนักเศรษฐศาสตร์สายมาร์กซิสม์ (Marxism) และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของกรีซ ก่อนที่หนังสือเล่มนี้จะออกสู่ตลาดนั้น ปรากฏข้อถกเถียงสำคัญในเชิงรัฐศาสตร์ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและเทคโนโลยี ความสัมพันธ์ดังกล่าวมุ่งพิจารณาว่าการขยายตัวของอำนาจรัฐแบบอำนาจนิยม ซึ่งเป็นผลลัพธ์มาจากการครอบครองเทคโนโลยีของรัฐ จากนั้นอำนาจรัฐก็ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการสอดส่องพฤติกรรมของประชาชนที่รัฐมองว่าเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ ในทางตรงกันข้าม การก่อตัวของเทคโนโลยีก็นำไปสู่มิติใหม่ ๆ ของการตรวจสอบและการตอบโต้อำนาจรัฐของนักเคลื่อนไหวในโลกดิจิทัลด้วยเช่นกัน กล่าวคือ นักเคลื่อนไหวทางการเมืองผู้ยึดถือความคิดแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการเข้าถึงและกระจายข้อมูลข่าวสาร นักเคลื่อนไหวเหล่านี้พยายามอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลในการกระจายข้อมูลข่าวสาร เพื่อเปิดเผยข้อมูลที่รัฐปกปิดพร้อมกับระดมสมาชิกและระดมทุนเพื่อการขยายจำนวนสมาชิกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กล่าวโดยสั้นได้ว่า การเกิดขึ้นของโลกดิจิทัลนำมาสู่ข้อถกเถียงสำคัญทางรัฐศาสตร์ว่าด้วยการขยายตัวของอำนาจรัฐและการขยายตัวของนักเคลื่อนไหวในโลกดิจิทัลที่ทั้ง 2 ตัวแสดงมีแนวโน้มเป็นปรปักษ์ต่อกัน

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ด้วยนโยบายและช่องว่างทางองค์ความรู้ที่แตกต่างออกไปจากข้อถกเถียงข้างต้น ผู้ปริทรรศน์พบว่า หนังสือเล่มนี้อุดช่องว่างได้เป็นอย่างดี โดยเป็นการให้มุมมองใหม่เชิงรัฐศาสตร์ที่แตกต่างออกไปจากข้อถกเถียงระหว่าง การขยายตัวของอำนาจรัฐแบบอำนาจนิยมและการตอบโต้อำนาจรัฐของฝ่ายประชาธิปไตยในบริบทของโลกดิจิทัล ตามที่กล่าวในย่อหน้าที่ผ่านมา ฉะนั้น ความโดดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ ผู้เขียนหนังสือนำเสนอประเด็นการเมืองและ เทคโนโลยีผ่านมุมมองเชิงเศรษฐกิจการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแบบมาร์กซิสม์ ซึ่งมุมมองแบบมาร์กซิสม์พิจารณา ถึงการขยายตัวของกลุ่มทุน และการขยายอัตรากำไรอย่างต่อเนื่องของกลุ่มทุนย่อมแลกมากับการสร้างعدمเสมอภาค ทางสังคมในหลายรูปแบบ ด้วยมุมมองเช่นนี้ส่งผลให้วาทุพาคิสต์ผู้ประพันธ์หนังสือเล่มนี้มุ่งเป้าไปที่การวิจารณ์สภาพ เศรษฐกิจการเมืองโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอำนาจของบริษัทเทคโนโลยีและผลกระทบต่อการดำเนิน ชีวิตมนุษย์ ในแง่ที่ว่าเทคโนโลยีก่อให้เกิดถึงแรงขับเคลื่อนแห่งโลกทุนนิยมในการแสวงหากำไรและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จนเป็นบ่อเกิดของแนวคิดเทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึม (Technofeudalism) แนวคิดที่วาทุพาคิสต์นำเสนอเพื่อวิจารณ์ผลกระทบ ทางเศรษฐกิจและสังคมของทุนนิยมดิจิทัล

หนังสือเล่มนี้นับว่ามีความร่วมสมัยเข้ากับหนังสือของ นิค สร์นิเชค (Nick Srnicek) ว่าด้วย *Platform Capitalism* (2016) ที่สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจดิจิทัลและผลกระทบของเทคโนโลยีต่อแรงงานและการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบทุนนิยมเช่นกัน ด้วยข้อคำนึงเช่นนี้ ผู้ปริทรรศน์มองว่า หนังสือที่เลือก เพื่อทำการปริทรรศน์เล่มนี้เหมาะสมที่จะเป็นส่วนหนึ่งกับวรรณกรรมทางรัฐศาสตร์ เนื่องจากหนังสือเปิดเผย ถึงประเด็นร่วมสมัยในการเมืองและเศรษฐกิจโลกที่เกี่ยวข้องกันอย่างไม่ออกกับเทคโนโลยี ทุนนิยม แรงงาน การบริโภคและการสะสมทุนของบริษัทเทคโนโลยี

ผู้ปริทรรศน์เห็นว่าการทำความเข้าใจเทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึมสามารถทำความเข้าใจผ่านมิติต่าง ๆ แต่เหนือสิ่งอื่นใด จำเป็นที่จะต้องพิจารณาการกระจุกตัวของอำนาจและพลังของกลุ่มทุนเป็นอย่างแรก กล่าวคือ ในอาณาบริเวณของ เทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึม พบว่า บริษัทเทคโนโลยีใหญ่บางกลุ่ม ซึ่งนิยมเรียกว่า “บิ๊กเทค” ได้แก่ Google, Apple, Amazon และ Facebook ผูกขาดอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งในแง่การตลาด ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้และพฤติกรรมของผู้บริโภค

การกระจุกตัวของอำนาจของข้อมูลทั้งในแง่นวัตกรรมทางเทคโนโลยี การตลาด และข้อมูลผู้ใช้งาน ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น มีความคล้ายคลึงกับระบบสังคมการเมืองยุคกลาง ระบบฟิวเดิล (Feudalism) ระบบ ที่คณาธิปไตยครอบครองที่ดินและการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเหนือชนชั้นไพร่ หนังสือเล่มนี้พยายามเสนอว่า ระบบฟิวเดิลไม่ได้สูญหายไป หากแต่ขุดตัวอยู่ในบริบทแห่งโลกทุนนิยมดิจิทัล เพราะบริษัทรายกลางและรายเล็ก ต้องพึ่งพาบริษัทบิ๊กเทคในการเข้าถึงแพลตฟอร์ม เพื่อการบริการเชิงพาณิชย์และฐานข้อมูลผู้บริโภค โดยจะต้อง จ่ายเงินค่าเช่าฐานข้อมูลลูกค้าเป็นจำนวนมากให้กับบริษัทใหญ่ ผู้ผูกขาดฐานข้อมูลทั้งหมด การกระทำเช่นนี้ สะท้อนถึงพลังของคณาธิปไตยของกลุ่มทุนเทครายใหญ่ในการครอบครองข้อมูลและแพลตฟอร์ม ในฐานะปัจจัย การผลิตแห่งโลกทุนนิยมดิจิทัล กล่าวโดยสั้น ฟิวเดิลยังคงอยู่เพียงแต่เป็นโครงสร้างฟิวเดิลภายใต้บรรยากาศแห่งโลก เทคโนโลยีและทุนนิยม ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างในแง่ของบริบทกับฟิวเดิลแบบยุคกลาง

ดังนั้น การเฝ้าระวังและการควบคุมข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญ เทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึมโดดเด่นในแง่ของการสะสมกำไร ตรงที่มีการเก็บข้อมูลและการเฝ้าระวังข้อมูลผู้บริโภคไม่ให้รั่วไหลไปยังคู่แข่ง จะเห็นว่า ปัจจุบันบริษัทเทคโนโลยี รายใหญ่ต่างรวบรวมข้อมูลผู้ใช้จำนวนมากเพื่อปรับปรุงการบริการอย่างต่อเนื่อง กอปรกับการวางแผนโฆษณา ที่มีเป้าหมายชัดเจน ตลอดจนคิดแผนเพื่อการสร้างอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้บริโภค ดังนั้น แพลตฟอร์ม จึงไม่ใช่แค่ตัวกลางระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต หากแต่เป็นการควบคุมข้อมูลเพื่อการเข้าถึงตลาด และในเวลา

เดียวกัน โครงสร้างของแพลตฟอร์มสภักดิ์กันนักธุรกิจรายใหม่ เนื่องจากผู้เล่นรายเดิมที่มีทุนหนาและการเข้าถึงข้อมูล ผู้บริโภคอย่างชัดเจนเท่านั้นที่เป็นผู้ได้เปรียบ จนแทบจะเป็นการผูกขาดตลาดในโลกดิจิทัล

ตัวอย่างเช่น ในกรณีของบริษัท Amazon ดำเนินการผ่านการควบคุมแพลตฟอร์ม (Platform Control) ซึ่งทางบริษัทใหญ่จัดการควบคุมตลาด โดยมีกฎเกณฑ์สำคัญ คือ การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ขายรายย่อยที่ไม่ได้มีทุนหนาในฐานะบุคคลที่สามและเป็นผู้ที่ไม่ได้มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะเข้าถึงฐานข้อมูลของลูกค้าผ่านแพลตฟอร์ม ด้วยเหตุนี้ ผู้ขายรายย่อยจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของ Amazon เพื่อเข้าถึงฐานลูกค้าขนาดมหาศาลของแพลตฟอร์มนี้ รวมถึง ในกรณีของบริษัท Apple ซึ่งมีวิธีการในการสะสมกำไรในรูปแบบใหม่ โดยเป็นการสะสมกำไรผ่านการสร้างกฎเกณฑ์ให้กับนักพัฒนาแอปพลิเคชัน กฎเกณฑ์ที่ Apple กำหนด คือนักพัฒนาที่ต้องการเผยแพร่แอปพลิเคชันบน App Store ของ Apple จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เข้มงวดของบริษัท มีหน้าซ้ำ ยังต้องจ่ายค่าคอมมิชชั่น 15 – 30% จากรายได้ที่เกิดขึ้นผ่าน App Store อีกด้วย ณ ตรงนี้ย่อมส่งผลให้ Apple สะสมทุนและกำไรต่อไปได้อย่างยั่งยืน

จากกรณีตัวอย่างนำมาสู่การขบคิดเรื่องผลกระทบ ซึ่งกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการผลิตรูปแบบใหม่และการบริโภคทางวัฒนธรรม แน่แน่นอนว่าอัลกอริธึมคือเครื่องมือที่บิ่กเทศสร้างขึ้นเพื่อกำหนดเนื้อหาที่นำไปสู่การมองเห็นพร้อมทั้งตัดเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องทิ้งไปจากการบริโภคสินค้าและการบริการของผู้ใช้งาน ซึ่งแง่มุมที่กล่าวมานี้สะท้อนถึงอำนาจของเทคโนโลยีและการสะสมทุนโดยอาศัยชีวิตมนุษย์ พร้อมทั้งการตรึงให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์แห่งการบริโภคในโลกทุนนิยม มากกว่าข้อคำนึงเดิมข้อหนึ่งที่ว่าเทคโนโลยีดิจิทัล คือ ปัจจัยแห่งการละเมิดข้อมูลส่วนตัวและเสรีภาพส่วนบุคคลที่ดำเนินการโดยกระบวนทัศน์รัฐแบบอำนาจนิยมหรือเป็นเพียงโอกาสและช่องทางเพื่อขู่เรียกช่องทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หนังสือทุกเล่มย่อมมีข้อจำกัด ในแง่ของข้อจำกัด กล่าวได้ว่าข้อเสนอภายในหนังสือเล่มนี้ดูจะสุดโต่งเกินไป เนื่องจากเป็นฐานความคิดแบบมาร์กซิสต์ที่มุ่งโจมตีทุนนิยม พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงชีวิตมนุษย์ท่ามกลางการถูกลดทอนเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อสนับสนุนทุนนิยมโดยไม่รู้ตัว หนังสือจึงขาดความละเอียดอ่อนในด้านอื่นไปไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาถึงการทำงานของเทคโนโลยีในมิติอื่น ๆ ที่สร้างความเท่าเทียมกัน เช่น แพลตฟอร์มความร่วมมือ รวมถึงความคิดทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นต้น

